

קלר מנחם

שם כינוי: יותם

נולד ב-1912 בראש פינה

גוייס לפעילות בהעפלה ב-1934

ה ע ס נ ה ר י ס י ו

האלחוטאים הראשון התקיים באחוזה, על הכרמל. מכפר גלעדי השתתפה בו שפרה קראוזה.

יונה היה בנו של י.ח. רבניצקי, שערך יחד עם ח.ג. ביאליק את ספר האגדה. בהקדשותיו כינה אותו ביאליק "יונה אדום הקרקפת". יונה נפל במלחמת סיני.

בהיותי אלחוטן בהגנה הכרתי הרבה מפקדים. בבוא זמני להתחלף הטיל עלי אכן זהר את האחריות להקים תחנת אלחוט בכפר גלעדי. עוד באותו שבוע הופעל הגנרטור והוקם הקשר הראשון, ומאז פעלה התחנה כסדרה.

קורס אלחוט במרסיי

לאחר זמן הוטלה עלי משימה נוספת: לנסוע לצרפת, לעיר מרסיי, שם חיכתה לי קבוצת צעירים ניצולי שואה ואני עשיתי מהם אלחוטאים, אשר בבוא הזמן ליוו ספינות בהצלחה.

הטכנאים שלנו

אחר כך נשלחתי לחו"ל כאלחוטן. כפרים פגשתי את השליח של נאות מרדכי. הוא מספר לי שיש לו טכנאי רדיו. היה זה סקוטי עם שמלה. נפגשנו, והסתבר לנו שהוא מומחה גדול. יצאנו עמו לשוק לקנות חלקי חילוף והקמנו תחנה. הוא נעשה מסור לעניינינו ולימים התחתן עם הבת של שאול מאירוב.

החברים איתם נפגשתי בפעילות אהבו אותי מאד, וגם אני אותם. הטכנאי הראשי של הרשת היה מוניה אדם. היו לו שגעונות: אם רצה מישו להיכנס לצריף שלו היה צריך להשמיע סדרת צלצולים בטונים שונים.

הספינה פדוקה (גאולה), בורגס, פברואר 1947

האוויה השנויה שיצאה מבולגריה היתה "גאולה", עליה כבר פעלתי כאלחוטאי. היו לי פעילויות נוספות הקשורות עם אוניות עליה ב'. אנחנו גם העלינו את האנשים על ה"אקסודוס". כאשר ה"אקסודוס" החזרה לאירופה, שמרנו אנו שהאנשים לא ירדו בחוף מרסיי, הגענו אליהם בסירות עד סמוך לאוניה, והודענו להם שלא להישמע להוראות האנגלים ולא לרדת לחוף.

עם גמר בית הספר בראש פינה יצאתי עם חברים לחפש עבודה ואולי גם ללמוד מקצוע. בתל-אביב היה לי קרוב משפחה, שהיה בעל בית חרושת ליציקת ברזל. נכנסתי ללמוד מקצוע זה מחוסר ברירה. תוך כדי עבודה, בזמן הפנאי, הצטרפתי לנוער העובד, ואח"כ לסקציה הימית של "הפועל" ת"א. כל השבתות היינו לומדים שייט כים במפרשיות. באותו זמן התקבלתי לשורות ה"הגנה". היה זה בזמן הקמת נמל תל-אביב. הקשרים החברתיים הביאוני להכיר את שמחה אבן זהר, ראש ענף הקשר האלחוטי. באחת השיחות הגענו לנושא, הוא הציע לי לנסות חיי קיבוץ. קיבלתי המלצות בכתב, ומאז שנת 1937 אני חבר קיבוץ כפר גלעדי. בכפר גלעדי הייתי נהג אגד. לקיבוץ היו חמש מניות בקואופרטיב אגד, שהיוו מקור פרנסה נכבד.

הספינה וולוס - הקשר הראשון שלי עם ספינת מעפילים.

עוד כשהייתי בסקציה הימית, בשנת 1934, גוייסו אנשי הסקציה וגרע ביניהם. לא ידענו דבר. הביאו אותנו לחדרה, ומחדרה לשפת הים בלילה. הסלעים החדים פצעו את רגלינו היחפות.

פתאום אני שומע: "מנחם, מהר!"

ראיתי סירה מלאה עולים שעלתה על גל גבוה ונתקעה בסלעים. אנו מורידים את האנשים והם מברכים ומנשקים אותנו. הם הגיעו עם הספינה וולוס שיצאה מנמל פיראוס. לא ניתן לחלץ את הסירה, ובאין לה סירת הורדה, חזרה הוולוס ללב ים ולמחרת הורידה את שאר המעפילים בתל-אביב.

בסכום הפכתי לאלחוטן

מקור פרנסה נוסף היתה עבודה בסדום, בדרום ים המלח. קיבוצים רבים נהנו ממקור פרנסה זה.

נשלחתי לסדום. שם פגשתי חברים טובים, וכיניהם את יונה ירחי מבית השיטה. הסתבר שיש שם תחנת אלחוט, והוא מפעיל אותה. היה זה הקשר היחיד עם הארץ. הגיע זמנו של יונה לחזור לקיבוצו והוא הציע לי להחליפו לאחר שילמד אותי את מקצוע האלחוט, אותי ואת דויד קורניל. יונה עצמו השתתף באחד הקורסים הראשונים. קורס

הספינה "ארלוזורוב"

הספינה עגנה בנהר בעיירת חוף קטנה בצרפת והיה שם רחוב שחצה את הנהר באמצעות גשר שנפתח למעבר אוניות ונסגר שוב במועדים קבועים, למעבר מכוניות ותנועת אנשים. ובכך זה המצב: נהר, רחוב, גשר מתרומם, אוניה ושמה "ארלוזורוב" והאנשים כבר על האוניה. אנו עומדים לצאת, להפליג הימה, והשומר עומד לסגור את הגשר. החזקתי בו, עצרתי בעדו בכוח. הגשר לא נסגר על ה"ארלוזורוב" התנועה משני צדי הגשר מחכה בשיירה ארוכה, האנשים על הספינה שרים "התקווה" ואנו יוצאים לים הפתוח!

הטייגר-היל

אני מקבל הודעה לבוא לעתלית עם מכשיר הקשר. מתכוננים להורדת המעפילים מהספינה טייגר-היל. אני נמצא בסירה ומודיע לאוניה שאפשר להתחיל להוריד את האנשים. לפני שאנו מספיקים לעבור 20 מטר מתמלאת הסירה במים. המפקד דוידקה נותן הוראה לחזור ללב ים ולחכות שם להוראה נוספת. האנשים שהוזעקו לחוף - התפורו.

שעת חצות הלילה. נסענו אל אליהו גולומב בתל-אביב. - "אז מה עושים?" מתייעץ אליהו עם עצמו "אומרים שיש בביירות אוניה מלאה עולים, והצוות ברח מהאוניה. מחר יסע מנחם לביירות, אם נשלח לשם אלחוטן הם יוכלו להסתדר..."

- "תסעו מחר לביירות, תמצאו שם את יוסף פיין ותשיגו שם מצבר". אמר אליהו לי ולחברי אליהו קוברסקי. בביירות פגשנו את האיש שלנו יוסף פיין, וקנינו מקלט רדיו כדי שנוכל לקלוט את התדר של הטייגר-היל המשייטת בים.

פיין קנה לנו שמיכות ואני וחברי הלכנו לישון על האוניה פרסולה, שחנתה בנמל ביירות, יחד עם המעפילים. לאחר בואנו קיבלה הפרסולה הוראה להפליג. קיבלנו אזימוט ותדריך איך להפליג כדי לפגוש את הטייגר-היל.

הלכתי לבדוק את תחנת השידור. אני מסתכל והנה באחד התאים יש לו שני שומרים ערבים עם מאוזרים. השומרים קיבלו מחלת ים.

אני אומר לקפטן: "תיסע בכיוון שאומר לך שלוש שעות, שמה אוריד את כל האנשים מהאוניה שלך ותוכל לנסוע הביתה".

הוא נוסע שלוש שעות ואין נפש חיה. פתאום רואה הקפטן משהו ומכריז: - "טייגרהיל!".

נוסעי פרסולה ביקשו לראות את התאים שלהם על הטייגר-היל... מה שיכולנו להציע להם זה היה מקום בעמידה.

עברה לידינו אוניה צרפתית. הם אותנו וביקשו מאיתנו להזדהות. לא ענינו והם העדיפו להסתלק. עם בוקר הפלגנו דרומה. עם לילה חדרנו למים הטריטוריאליים וקרבתנו לחוף

ליד ואדי סוכריר (בסביבות אשקלון היום). על הטייגר-היל היו רבים ממפקדי העתיד. כתריאל יפה היה מפקד הספינה.

עוד בטרם הורדה הסירה הראשונה למים והנה אור יום! סירת מלחמה מאירה עלינו. כתריאל יפה התניע, הסתובב וחזר ללב הים. הבריטים ירו לכיוון הסיפון, נהרגו שני אנשים. שוב יצאנו מהמים הטריטוריאליים.

ההוראה החדשה אמרה: "עם חושך אתם מגיעים ישר לתל אביב ושם מעלים את האוניה עם למעלה מאלף איש ישר על החוף".

הטייגר-היל הגיעה לחוף מול "הבית האדום". שם חיכה לה הקהל מתל אביב. המעפילים ירדו והתערבו בקהל. אנחנו ירדנו עוד קודם לכן לסירה ולקחנו עמנו את המכשירים.

באנו לחוף ואיש לא חיכה לנו. הגענו למקום בו עכשיו שדה רב, טלפנו למפקדה ובאו האנשים שלנו לקחת אותנו. היינו רעבים כמו כלבים. ישבנו לאכול לאחר יומיים בלי אוכל. בשולחן השני ישבה כל המפקדה ודבורה חברתי ביניהם. בקושי הכירה אותי. הייתי שחור מהפחם שבבטן האוניה, ופתאום... - "הנה מנחם!" צעקה. באותו לילה שמענו ברדיו על פרוץ מלחמת העולם.

בבית היציקה

באים שליחים לכפר גלעדי, למזכירה יטה, "צריך לגייס את מנחם לבית היציקה". זה היה בדיוק בתחילת הרומן שלי עם שרה, אשתי לעתיד.

היו בעיות עם המנחל בבית היציקה. היה זה שקולניק המפורסם שאמר לי באידיש: "ער רעדט א סאך. מיר דאף אים איבער רעדן".

מביאים אותי לסלבין, איש התעשייה הצבאית. זה לוקח שלוש דקות ושולחים אותי לקבוצת שילר. עומד באמצע צריף, בקושי מספיק למגורי שני אנשים. על ידו עומד צריף גדול שהוא בית היציקה.

עבדתי שם שלושה חודשים כמו משוגע. מכרתי להם גלגל גדול ממנוע שהבאתי מכפר גלעדי.

נותנים בידי 1000 לירות (אז המון כסף), כי חסרה מתכת. אנו עולים לכפר גלעדי ומשם נוסעים לביירות לקנות אלומיניום ממטוסים גרמנים שהופלו שם.

מכשיר אלחוט לביירות

הטכנאי צביקה בית-דין מגיע אלי עם מכשיר אלחוט בתוך רדיו. אני מקבל הוראה, נוסע לתל-אביב. שם סיפקו לי מדום של הצבא הבריטי ותדריך: "אתה נוסע לביירות ושם מחכה האלחוטאית רבקה'לה למכשיר האלחוט. עליך להגיע עם המכשיר בקיט-באג, ושם תפגוש את ירוחם כהן ועקיבא פיינשטיין".

בחפיפה, בתחנת הרכבת הישנה מחכה פלוגה של הצבא

זו היתה כאמת חוויה בלתי נשכחת; לעבור את המדבר הסורי, את בגדד, את הדרך המפותלת בין ההרים הגבוהים המכוסים שלג עולמים. בשיירה שלנו היתה משאית עם בגדים שאספו אנשים מליגה V באמריקה. אני ויהושע גלורמן נהגנו על משאית זו. היינו מצויידים במכתב ובו הוראה לתת לנו כל עזרה שתידרש. המשאית שלנו התהפכה. החלטנו להשאיר הכל שם. לפתע הגיעה משאית גדולה מעיראק. כשהם התקרבו וראו מגן הריד על האמבולנס הם ירדו ונישקו אותנו. הבנו שהם מבני עמנו והעמסנו את החבילות מאמריקה על המשאית שלהם.

לטקס מסירת האמבולנסים - שי מהיישוב היהודי בארץ לצבא הארום הלוחם בנאצים - הגיעו כל גדולי הצבא הרוסי. הייתי איתם שם שבוע ימים. כאמבולנסים היו חבילות רבות עם תרופות וציוד, והיה קשה לפתוח את דלת המטען. פתחתי אותה כבעיטה, ופתחתי לי גם וריד ברגל, וכך זכיתי לכוסית וודקה ולטיפול של רופא רוסי.

מארץ הבסקים ל"גאולה"

עליתי על אונייה שעמדה בארץ הבסקים. גרע עבד שם איתנו להכין את המושבים והמיטות. משם עברנו את כל הים התיכון, הדרדנלים, הים השחור והגענו עם הפליים" לבולגריה.

היתה זו האוניה "גאולה". עמה נסעתי מבולגריה עד חיפה. הנסיעה היתה קשה, האנשים סבלו נוראות אך קיבלו הכל באהבה.

ולאחר קום המדינה

חזרתי לביתי בכפר גלעדי. עברתי כחשמלאי רכב, בניהול חשבונות בבית המרגוע, ואחר כך ב"מחצבות".

מנחם ושרה קלר גידלו שלוש בנות ובן. הבן יוסי נפל עם המסוק שלו במלחמת שלום הגליל. הוא השאיר אחריו אשה ושני בנים. למנחם ושרה חמישה נכדים ושני נינים.

הבריטי לרכבת לביירות. סוף-סוף מגיעה הרכבת. עלייתי איתם לרכבת והתיישבתי על יד אחד מהמשטרה הצבאית. בשתיים עשרה בלילה אני מגיע לביירות בתלבושת צבאית בריטית, עם מכשיר אלחוט בקיט-כאג ואיש אינו מחכה לי. מסתבר שחיכו עד 12 בלילה והלכו.

לקחתי עגלון, והוריתי לו לנסוע לאוניברסיטה. זכרתי שנאמר לי ששם על יד האוניברסיטה הם גרים. הגעתי לאיזה בית, דפקתי בדלת ומי פותח? עקיבא פיינשטיין! מיד הורדתי את המדים, התחזות לחייל בריטי היתה מעשה מסוכן. היה זה מיד לאחר רצח הלורד מויין ע"י אנשי אצ"ל. למחרת הלכתי לתחנת הקשר ואיפה התחנה? מעל לקונסוליה הבריטית, ומה מתאים יותר לקשירת האנטנה מהרגל הבריטי?

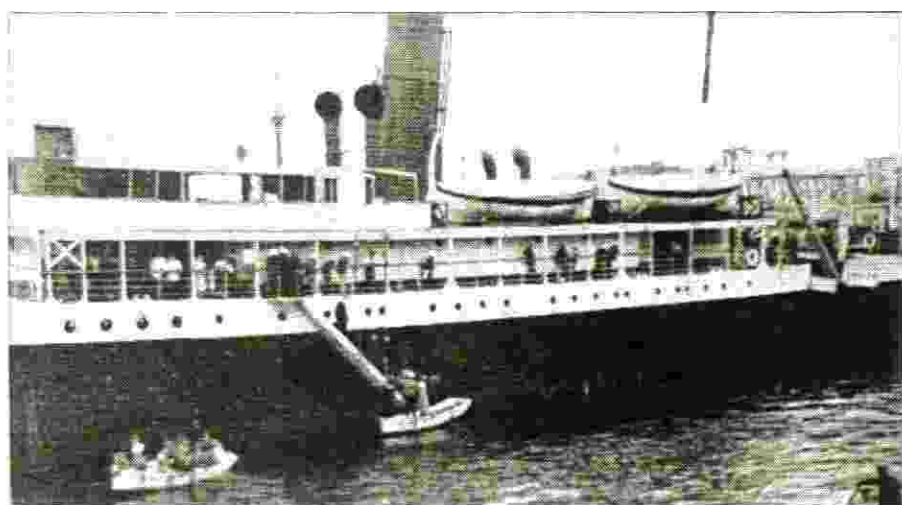
חזרתי הביתה ברגל. את הגבול עברתי ליד קיבוץ דן ואין אני יודע אם היה זה מסע המתאים לפלי"ם או לחיל הרגלים.

עם האמבולנסים לטהרן

אני יודע אם עדיין יש היום מישהו שיכול לספר סיפור מסע זה.

בזמן המלחמה התארגנה בעולם "ליגה V" לעזרת החזית הרוסית נגד הנאצים. הם אספו כספים בעיקר באוסטרליה. בעזרת התרומות האלה בנו בארץ שלושה אמבולנסים, שכל אחד מהם מכיל אוהל על כל הציוד של בית חולים שדה. לרוסיה אפשר היה אז להגיע רק דרך טהרן. ציוד ומכונות אמריקאיות הגיעו לחזית המזרחית באוניות דרך המפרץ הפרסי. שם כבר חיכו להם הנהגים של הצבא הרוסי. שלושת האמבולנסים נסעו מהארץ בזמנים שונים, בשלוש שיירות. בשלושתן היו חברי כפר גלעדי: דב קרול - בראשונה, גרישה שיינקמן - בשניה, ואז הגיעה ההזדמנות שלי:

כבגדד היתה תחנת אלחוט בביתו של עו"ד יהודי והמכשיר התקלקל. פוגש אותי הודקה נמרי באמצע הרחוב "אתה תיסע עם האמבולנסים!"

"וולוס" - 1934 - אוניית המעפילים הראשונה בדרכה לארץ עם 350 מעפילים